Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta (HE 93/2024 vp)

Esityksen tausta

Hallituksen esityksellä täydennettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1724 tietoja, menettelyjä sekä neuvonta ja ongelmanratkaisupalvelua saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta (jäljempänä *SDG-asetus*).

SDG-asetuksen tavoitteena on helpottaa EU:n alueen kansalaisten ja yritysten rajat ylittävää asiointia luomalla säännöt yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta ja siten edistää liikkuvuutta sisämarkkinoilla. Yhteisen digitaalisen palveluväylän kautta tietyt komission ja jäsenmaiden sisämarkkinoiden toimintaan liittyvät kansalaisten ja yritysten oikeudet ja velvollisuudet, niitä koskevat menettelyt sekä neuvonta- ja ongelmanratkaisupalvelut ovat saatavilla kootusti yhdestä paikasta. Lisäksi kansalaisten ja yritysten tulisi pystyä hoitamaan sähköiset menettelyt yhden kerran periaatteen mukaisesti. Kansalaisen tai yrityksen yhdelle jäsenmaalle toimittama tieto tulisi pyynnöstä toimittaa muiden jäsenmaiden viranomaisille ja sen tulisi kelvata myös muiden jäsenmaiden viranomaisten päätösten pohjaksi. Tästä palvelusta käytetään nimitystä ”Once Only Technical System” (suomeksi yhden kerran tekninen järjestelmä, jäljempänä *OOTS-järjestelmä* tai *tekninen järjestelmä*).

SDG-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa eikä itsessään edellytä kansallista täydentävää lainsäädäntöä. Asetuksen täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä on kuitenkin ilmennyt tarpeelliseksi asettaa asetuksen mukainen kansallinen koordinaattori lainsäädäntöä muuttamalla, ja samassa yhteydessä selkeyttää kansalliseksi koordinaattoriksi esitettävän elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen (jäljempänä *KEHA-keskus*) roolia teknisen järjestelmän kansallisen osion rekisterinpitäjänä sekä todistusmateriaalin vastaanottajana ja edelleen luovuttajana toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus toimisi (i) asetuksen mukaisena kansallisena koordinaattorina sekä (ii) teknisen järjestelmän kan-

sallisen osan rekisterinpitäjänä. Lisäksi (iii) sille annettaisiin oikeus vastaanottaa ja luovuttaa edelleen palveluväylässä liikkuvaa todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä. Esitetyn muutoksen tarkoituksena on selkeyttää KEHA-keskuksen roolia todistusmateriaalin vaihdossa toimivaltaisten viranomaisten välillä ja vahvistaa tähän liittyvää lakiperustaa.

Tehtävä kansallisena koordinaattorina

Jokaisen jäsenmaan on nimettävä kansallinen koordinaattori, joka vastaa yhteydenpidosta komissioon ja muista asetuksessa erikseen heille säädetyistä tehtävistä. Kansalliset koordinaattorit toimivat SDG-asetuksen 28 artiklan nojalla mm. oman hallintonsa puolesta yhteyspisteenä kaikissa palveluväylään liittyvissä asioissa, edistävät omien toimivaltaisten viranomaistensa 9–16 artiklan yhdenmukaista soveltamista sekä varmistavat 17 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen suositusten asianmukaisen täytäntöönpanon. Kansallisen koordinaattorin tulee osallistua palveluväylän koordinointiryhmän työhön (30 artikla), jonka tehtävänä on tukea asetuksen täytäntöönpanoa alakohdissa a-r luetelluissa tehtävissä, muun muassa parhaiden käytäntöjen vaihtamisessa ja komission avustamisessa vuosittaisen työohjelman täytäntöönpanon valvonnassa.

SDG-asetuksen kansalliselle koordinaattorille asettamat tehtävät eivät sisälly minkään viranomaisen nykyisiin lakisääteisiin tehtäviin. Koska perustuslain 2 §:n 3 momentista juontuu, että viranomaisten tehtävien tulee perustua lakiin, on tehtävä syytä säätää jollekin viranomaiselle siitä huolimatta, että asetus ei edellytä koordinaattorilta sanktioiden määräämistä tai muuta varsinaista julkisen vallan käyttöä suhteessa EU-kansalaisiin taikka yrityksiin. Esivalmistelussa arvioitiin, että KEHA-keskus soveltuu parhaiten hoitamaan kansallisen koordinaattorin tehtävää. KEHA-keskusta puolsi mm. SDG-asetuksen olevan vahvasti sisämarkkinasääntelyä.

Kansallisen koordinaattorin tehtävistä on säädetty riittävällä tarkkuudella SDG-asetuksessa, eikä hallituksen esitykseen sisälly esitystä näiden täydentämiseksi.

KEHA-keskuksen rooli kansallisen teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä

SDG-asetuksen mukaan komissio ja jäsenvaltiot perustavat yhteisen digitaalisen palveluväylän. Jäsenmaiden toimivaltaiset viranomaiset vastaavat yhteisen digitaalisen palveluväylän kautta tarjoamiensa tietojen, menettelyjen ja palvelujen kehittämisestä, saatavuudesta, ajantasaisuudesta, ylläpidosta ja turvallisuudesta. Toimivaltainen viranomainen on 3 artiklan 4 kohdassa määritelty tarkoittavan jäsenvaltion kansallisen, alueellisen tai paikallisen tason viranomaista tai elintä, jolla on erityisiä vastuita, jotka liittyvät asetuksen soveltamisalaan kuuluviin tietoihin, menettelyihin tai neuvonta- ja ongelmanratkaisupalveluihin. Suomessa toimivaltaisia viranomaisia on kymmeniä, mutta vain osalla viranomaisista on käytännössä velvoite mahdollistaa todistusmateriaalin vaihto sähköisten menettelyjen tarjoamisen yhteydessä.

Jotta SDG-asetuksen liitteessä II lueteltuja sähköisiä menettelyjä ja erinäisissä muissa EU-säädöksissä säädettyjä menettelyjä varten voitaisiin vaihtaa todistusmateriaalia, SDG-asetuksen 14 artiklassa on säädetty teknisen järjestelmän perustamisesta eri jäsenvaltioiden toimivaltaisten

viranomaisten välistä todistusmateriaalin automaattista vaihtoa varten ja siinä noudatettavista vaatimuksista. Todistusmateriaalin vaihtoa koskeva täytäntöönpanoasetus ((EU) 2022/1463) sääntelee tarkemmin rajatylittävää automaattista todistusmateriaalin vaihtoa koskevan teknisen järjestelmän teknisiä ja toiminnallisia eritelmiä ja yhden kerran periaatteen soveltamista.

Todistusmateriaalin vaihtoa koskeva täytäntöönpanoasetus antaa jäsenmaille liikkumavaraa yhden kerran teknisen järjestelmän järjestelmäosien toteutuksessa. KEHA-keskus on vastannut järjestelmän suunnittelusta ja toteutuksesta yhteistyössä kansallisen SDG-hankkeen ohjausryhmän kanssa. Suomi on taloudellisista ja käytännön syistä päätynyt keskitettyyn tekniseen ratkaisuun. Sen sijaan, että jokaisella toimivaltaisella viranomaisella olisi oma eDelivery-liityntäpiste ja esikatselutila käytössä, toteutetaan todistusmateriaalin siirto keskitetyn järjestelmän avulla, josta KEHA-keskuksella on vastuu ja omistajuus, ja se vastaa todistusmateriaalin vaihtoa koskevan täytäntöönpanoasetuksen mukaisesta välitysalustasta.

KEHA-keskuksen roolia rekisterinpitäjänä on pidetty tarpeellisena selkeyttää lainsäädännössä. KEHA-keskus olisi rekisterinpitäjä, kun se käsittelisi toimivaltaisilta viranomaisilta saatua todistusmateriaalia sen edelleen toimittamista varten. Esitetyllä tehtävällä ei olisi vaikutusta siihen, että todistusmateriaalia vaihtavat toimivaltaiset viranomaiset olisivat yhä rekisterinpitäjiä omien menettelyidensä ja rekisteriensä osalta. Kansallinen tarkennus siitä, että KEHA-keskus toimii palveluväylän tietojen vaihtoon liittyvän teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä, on arvioitu tarpeelliseksi siitä syystä, että suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla määräytyvä rekisterinpitovastuu voisi johtaa tulkintaepäselvyyksiin esimerkiksi mahdollisen yhteisrekisterinpitovastuun (tietosuoja-asetuksen 26 artikla) osalta.

KEHA-keskuksen oikeus vastaanottaa ja luovuttaa edelleen todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä

SDG-asetus sääntelee tarkasti toimivaltaisten viranomaisten rooleja todistusmateriaalin vaihdossa. Välitykseen liittyvän teknisen toteutustavan osalta SDG-asetus yhdessä todistusmateriaalin vaihtoa koskevan täytäntöönpanoasetuksen kanssa jättää kuitenkin harkintavaltaa jäsenvaltioille. Jotta KEHA-keskuksella olisi riittävät oikeudet vastaanottaa ja välittää edelleen todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä, sisältyy esitykseen nimenomainen maininta asiasta. Koska todistusmateriaali saattaa poikkeuksellisesti sisältää myös julkisuuslain nojalla salassa pidettävää taikka tietosuojalainsäädännön kannalta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvaa tietoa, on tämä huomioitu esitetyssä säännöksessä ja oikeutta on rajoitettu perustuslakivaliokunnan käytäntö huomioiden.

Rahoitus

KEHA-keskuksella on toimintamenoissaan ollut pysyvä rahoitus kansallisen koordinaattorin tehtävien hoitamiseen vuodesta 2022 lähtien. Teknisen järjestelmän komponenttien rakentamista on rahoitettu erillisrahoituksella, kuten Pohjoismaisen ministerineuvoston Cross-Border Digital Services -ohjelman rahoituksella sekä KEHA-keskuksen toimintamenoilla. Teknisen järjestelmän kehittämiseen on myönnetty vuodelle 2024 työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan digitalisaation kehittämisrahaa yhteensä 252 000 euroa. Lisäksi valtiovarainministeriö on myöntänyt KEHA-keskukselle tuottavuusrahaa vuosille 2024 ja 2025. Vuoden 2023

talousarviossa momentille 28.70.20 OOTS-järjestelmän toteutuksen projektiin on myönnetty vuodelle 2024 käyttö- ja kirjausoikeutta 1 548 000 euroa. Vuodelle 2025 on myönnetty määräraha 971 500 euroa ehdollisena edellyttäen, että eduskunta myöntää määrärahan talousarviossa eikä hankkeen toteuttamisessa tapahdu muita määrärahan myöntämiseen vaikuttavia muutoksia.

OOTS-järjestelmän ylläpito maksaa vuodesta 2025 alkaen 635 200 euroa/vuosi. Ylläpitorahoitusta ei ole osoitettu KEHA-keskukselle osana esitystä TAE2025.

Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Nadine Hellberg-Lindqvist
Johtava asiantuntija